

36e JAARGANG nr. 1 - zomer 2015

VAN ZOYS

TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING
"SOEST - SOESTERBERG"

Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Opgericht 8 mei 1980

Secretariaat:	Steenhoffstraat 46 - 3764 BM - Soest - info@hvsoest.nl - www.hvsoest.nl		
Voorzitter:	Herman Schoemaker	hcschoe@kpnmail.nl	035-6015711
Vice voorzitter:	Ton Hartman	ton.hartman@telfort.nl	035-7851770
Secretaris:	Johan van 't Klooster	jakvantklooster@hetnet.nl	035-5885399
Penningmeester:	Patrick Kuijpers	pkuijpers@12move.nl	035-6013060
Overige leden:	Henk Groenesteijn	info@hiscue.com	035-6025795
	Hanneke Roskam	hanneke@roskam.nu	035-6018750
	Fred Engberink	f.engberink1@kpnplanet.nl	035-6019399
	Rob van Es	r.ves@hccnet.nl	035-6022944

Inhoudsopgave	pag.
1. Van onze voorzitter	1
2. Voorwoord Zomernummer redactie	2
3. Berichten van het bestuur	4
4. Eeuwfeest verhuisbedrijf Van 't Net (2)	6
5. Herenmodezaak Borgts aan de Burgemeester Grothestraat	12
6. De klok van dokter Frans Kuijper.	17
7. Andries Stermerding, Soester verzetsman	19
8. Een gildeboom en een gildelied al eeuwenlang verbonden via het teren van het Soester gilde.	22
9. Joan Collette (1889-1958)	28
10. Dokter H. Koppeschaar en A.M.C. van de Ven Sauveur	34
11. Evacuatie van Soester inwoners in de Meidagen van 1940 naar Andijk	38
12. Aanwinsten voor de geschiedschrijving van Soest en Soesterberg (5)	40

Omslagfoto; "Pinksteren" fresco in het Cenakel Soesterberg,
fotocollectie Kontakt der Kontinenten.

Foto achterzijde; "Dansen om de Gildeboom 2011",
foto Jaap van den Broek, collectie Groot Gaesbeeker Gilde.

Van onze voorzitter

Traditiegetrouw aan het begin van een nieuwe jaargang, alweer de 36ste, een voorwoord van de voorzitter. Gelukkig kan ik melden dat er behoorlijk vooruitgang in de behandeling van mijn ziekte wordt geboekt. De chemo behandelingen slaan aan. Mijn vrouw Walda wacht op haar operatie; die omstreeks september zal plaatsvinden. Allemaal positieve vooruitzichten.

Het is goed om in ons verenigingsblad mee te delen dat wij buitengewoon veel steun en meeleven van de leden van de HVS hebben ontvangen. Mijn bestuurlijke taken zijn door de andere bestuursleden, met name Ton en Johan, geruisloos overgenomen. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar hun gewone taken binnen en buiten de vereniging gaan ook door. Binnen afzienbare tijd hoop ik de voorzittershamer weer op te pakken. Bedankt leden van de HVS.

Uw voorzitter Herman Schoemaker ■

Zoys

Regelmatig worden aan ons vragen gesteld over de naam Zoys, de oudste bekende naam van Soest. In het allereerste nummer van dit blad (zomer 1980) schreef Gerard Staalenhoef (†2010) het een en ander over de naam en ontstaan van Soest. In een oorkonde gedateerd 3 februari 1028 bevestigt keizer Koenraad II de schenking van onder meer veertien hoeven (boerderijen met land) gelegen tussen de dorpen Heze (Hees) en Zoys (Soest). De hoeven waren al eerder geschonken door de bisschoppen Ansfridus en Adelbold aan het klooster Hohorst op de Heiligenberg in Leusden. Maar in deze akte wordt voor het eerst de naam Zoys gebruikt.

Er zal nu opgemerkt worden dat de jubilea van 900, 950 en 975 jaar Soest in de jaren 1929, 1979 en 2004 gevierd zijn, telkenmale een jaar te laat. In het verleden is er vanuit gegaan dat in de Middeleeuwen het jaar begon met Pasen, diengevolge viel 3 februari aan het einde van het jaar. Het streven nu is om het duizendjarig bestaan van Soest wel in 2028 te vieren. ■

Voorwoord Zomernummer redactie

Voor de gastschrijvers en de redactie was het een groot compliment dat ons blad "Van Zoys tot Soest" zelfs voor internationale educatieve doeleinden gebruikt wordt. Mevrouw Yvonne Bunschoek van het conferentiecentrum Kontakt der Kontinenten verzocht ons om medewerking in verband met de komst van het Victoria Children's Choir uit Canada. Dit koor maakte een veertiendaagse tournee door Nederland, maar de nog leerplichtige jongeren (12 tot en met 17 jaar) moesten dan wel een educatief programma voorgeschoteld krijgen. Verschillende artikelen uit ons blad, die een link met de "Wegh der Weegen" hebben, zijn vertaald en als leerprogramma aangeboden.

Het Victoria Children's Choir tijdens hun optreden in de H. Carolus Borromeuskerk in Soesterberg op 29 april 2015.

Inhoud

Dit keer het tweede deel van het familie epos over de familie Van 't Net, de laatste 100 jaar worden door Jan de Mos beschreven. 'Kleren maken de man' is het motto van René van Hal voor zijn bijdrage over herenmodezaak Borgts. Dit keer aandacht voor de verzetsman Andries Stemerding, Jan van Steendelaar heeft in het verleden contact gehad met zijn familie.

Hoewel dit pas de tweede aflevering in de serie verzetsmensen is, mogen we de beschrijvingen van de gebroeders De Vos in het winternummer 2014 ook wel onder deze rubriek rangschikken. De Gildefeesten werpen hun schaduw al vooruit, René van Hal gaat in op het potverteren. Aan het al aangekondigde verhaal over de dokters Rupert wordt de laatste hand gelegd, daarom eerst de eerste aanzet van ziekenhuis Zonnegloren met het doktersechtpaar Koppeschaar. Het Cenakel te Soesterberg heeft nog kunstschaten aan de muur, weer een aanvulling op het boek "Beeldende Kunstgeschiedenis in Soest en Soesterberg". Natuurlijk zijn er weer de onregelmatig terugkerende rubrieken.

Terugblik op vorige nummer(s)

Tensen

In het vorige nummer was vermeld dat Jan van Steendelaar zijn artikel over voornamelijk Bill Tensen gebaseerd had op een interview met Cees van Geeresteijn. Dit was onjuist, het laatste verhaal was geschreven na een vraaggesprek met kleinzoon Rob Tensen.

Over de autobussen van Tensen kregen we meerdere reacties in de trant van *'ook die en die hebben jaren bij Tensen gewerkt' of 'daar woont een dochter van een oud-chauffeur, ga daar eens praten'*. Leuke reacties maar voorlopig gaat de redactie daar niet actief mee aan de slag maar uw verhaal is welkom! Uit de collectie van de heer Piet Blom komt de afbeelding van de knipmerken van de conducteurs/chauffeurs.

R	Rijnders Jr.
S	Schrijvers
T	De Rooze
U	Jasperse
V	Westerbeek
W	Wortel
	Rouwendaal
	Blom
	Westerveld
	Tournee P.
	Buxtorff
	Ieeger
	Geeresteijn
	Riemsdijk
	Pierik Sr.

W. C. TENSEN N.V.
AUTOBUSDIENST EN TOURINGCAR'S
SOEST

Collectie Piet Blom

Verzetsman Flip Masselman en de HMG Scouting

Flip Masselman en de Paltz Scouts: over de heroprichting van de padvinderij na de Tweede Wereldoorlog is nog onduidelijkheid. In het Herfstnummer 1997 van dit blad wordt op bladzijde 24 aangegeven dat de Hopman Masselmangroep geen rechtstreekse opvolger was van de vooroorlogse Paltz Scouts. Frans van der Elst en zijn vrouw zijn de naoorlogse initiatiefnemers geweest volgens de oud-patrouille leider D. Meurs. Deze heeft de oudste archieven van de HMG gedeponneerd in het gemeentehuis van Soest. Doordat dit archief nog niet beschreven is, lijkt het toch in vergetelheid geraakt te zijn. Misschien wil iemand daar meer onderzoek naar doen en daarmee mogelijk leuke jeugdherinneringen oprakelen?

Berichten van het bestuur

Bestuur

De jaarvergadering, traditiegetrouw op de laatste dinsdagavond van maart, was goed bezocht. Op deze vergadering hebben we in bestuurlijke zin afscheid genomen van Chris Uyland. Vanaf 2008 heeft Chris ons bijgestaan, zijn ervaringen bij het Groot Gaesbeeker Gilde en zijn kennis in de drukkerijwereld kwamen vaak van pas. De relatie met het Gilde blijft gehandhaafd met de inbreng van Fred Engberink, voor advies bij drukwerk kunnen we nog steeds een beroep doen op Chris. Het tweede gedeelte van de avond hield de heer Hans van den Berg een boeiende lezing over de Eerste Wereldoorlog, de avond bleek tekort.

Foto Joop Piekema

Bibliotheek in Museum Soest

Zoals bekend mag zijn hebben we in het Museum Soest een uitgebreide bibliotheek, met name betreffende de plaatselijke en regionale geschiedschrijving. Onderdeel van deze bibliotheek zijn natuurlijk de ingebonden versies van ons blad "Van Zoys tot Soest". Er was enige achterstand ontstaan met het inbinden maar de 35 jaargangen zijn nu ingebonden in twaalf banden. Dit inbinden is op deskundige wijze gedaan door ons lid de heer Duits van de Schaepmanstraat 75. Hij houdt zich aanbevolen voor het inbinden van uw bladen, ook het restaureren van bandwerken van uw oudere boeken is aan hem toevertrouwd.

Koningsdag en Oude Ambachtenmarkt

Op beide dagen heeft de HVS 'acte de présence' gegeven met een kraam. Het doel waarmee we op deze evenementen aanwezig zijn is om ons te laten zien. We laten de bezoekers kennismaken waar we mee bezig zijn zoals het bewaren en bewerken van de geschiedenis van Soest. De tastbare resultaten van deze dagen zijn natuurlijk de verkochte boeken en de nieuwe leden. Met het nieuwste onderdeel, een fotoquiz, hopen we meer mensen op onze kraam af te krijgen en testen we enigszins de kennis.

De quiz op Koningsdag was pittig: niemand wist foutloos alle straten met de foto's te combineren. De vier inzenders met de minste fouten hebben een prijsje gekregen. Daarentegen was de fotoquiz op de Oude Ambachtenmarkt duidelijk eenvoudiger: het merendeel van de ingeleverde formulieren had 'alle dertien goed'. De voorzitter heeft uit het stapeltje goede antwoorden drie prijswinnaars getrokken.

Ledenbestand

Voor zover ons bekend zijn de volgende leden ons ontvallen: de heer Alfred R. Kwant, wonende aan de Korte Brinkweg en mevrouw Stehouwer van de Varenstraat. Wij wensen de nabestaanden de kracht toe om het verdriet te dragen.

Nieuwe leden mochten we ook verwelkomen: de heren Hooijer, Valk, Lucas, Verkerk, Frijling, Hallie, Verschoor, Wit en de families Van den Kooij, Van Altena, Van Dijk, Van Doorn, Groot, Bloemen, Van Kooi-van den Bremer, Leenen, Klarenbeek en Witkamp.

Een groot gedeelte van de leden heeft de contributie voor het kalenderjaar 2015 allang betaald, mocht het u ontschoten zijn dan graag nog spoedige betaling zodat we minder herinneringen hoeven te versturen.

Website

Het redactionele onderhoud van onze website www.hvsoest.nl gebeurt nu door René van Hal, ook beheert hij het "Facebook" gebeuren. De eerste berichten vanuit deze sociale media zijn veelbelovend.

Museum Soest

De Stichting Oud Soest die het museum aan de Steenhoffstraat beheert, heeft besloten tot een naamsverandering. Museum Oud Soest heet per ingang van 1 mei jongstleden Museum Soest. Naar onze mening een goede keuze zodat ook wij aan de naamsverandering zullen meewerken. Toch zal hier en daar gewoontegetrouw het woordje 'oud' nog weleens opduiken. ■

Eeuwfeest verhuisbedrijf Van 't Net (2)

In het eerste deel van het familie epos is vooral de stamreeks belicht. Waar kwam de familie Van 't Net vandaan en wat deden zij voor de kost? Het waren van oorsprong Barneveldse boeren, waarvan een nazaat, Aart van 't Net, een bedrijf startte in Soest. Eerst een bakkerij aan de Bakkersweg 1, later gevestigd aan de Julianalaan. In 1914 startte hij vanuit Nieuwstraat 24 een bodedienst op Amersfoort, toen al met specialisatie in verhuizingen. In dit tweede deel gaan we in op de groei van het verhuisbedrijf in de afgelopen eeuw.

Door Jan de Mos i.s.m. Aart, Bert en Robert van 't Net

Gemaakt tijdens 950 jaar Soest, fotocollectie fam. Van 't Net.

Bakker wordt vrachtrijder

Nadat een voorgenomen emigratie op het laatste moment werd afgeblazen en zijn bakkerszaak was verkocht, begon Aart van 't Net (1883-1957) in 1914 een bodedienst op Amersfoort. Vanuit zijn nieuwe pand aan de Nieuwstraat 24 bezorgde hij met paard en wagen bakkersmeel bij de bekende bakkerijen in Soest, onder andere bij de families Van der Flier (in de voormalige herberg De Posthoorn) en Van Brummelen (huis De Pol), beide in de Kerkebuurt. Het wagenpark bestond eerst alleen uit een paard en wagen.

Het eerste motorvoertuig was een T-Ford, waar toen ook al verhuizingen mee werden gedaan. De T-Ford kwam in 1908 op de markt, een praktisch ingesteld vervoermiddel met ruimte achterin "zodat men er een paar melkbussen kan neerzetten", aldus Henri Ford. Technisch was het model goed bij de tijd met een 2,9 liter viercilindermotor waarvan de cilinderkop uit één geheel bestond, met een centraal oliecarter voor de smering en met een dynamo. De wagen werd aangezwengeld met een slinger, want een startmotor had hij nog niet. De eerste modellen hadden zelfs geen voorruit. Pas tegen het einde van de productietijd (rond 1923) kwam er een T-Ford met een gesloten carrosserie.

In 1924 was er in Soest enige concurrentie van nog een paar andere vrachtrijders: G.C. van Dijk (expediteur) Kostverlorenweg 7,

P. Haage Soesterbergsestraat 10,
W. Roest Lange Brinkweg 25, J.
Swanink Soesterbergsestraat 17 en
in Soesterberg A.W. Westerhoven
Schoolweg 2A. Maar Aart van 't Net
zag al vroeg in dat specialisatie in
verhuizingen onderscheidend was in
de markt.

Voor de oorlog werd de oudste zoon
van Aart in het bedrijf opgenomen:
Jan Willem van 't Net (1908-1966),
getrouwd met Antonia (Teuni) Grift
uit Nijkerk. De middelste zoon, Elbert
van 't Net (1913-1996) getrouwd met
zijn buurmeisje Dina Hornsveld, koos
niet voor het verhuisbedrijf, maar
werd scheepskok bij Stoomvaart
Maatschappij Nederland op het
schip 'Oranje'. Hij woonde aan
de Heuvelweg 7. De jongste zoon
Aart (1915-1991) was in militaire
dienst toen de oorlog uitbrak. Na
zijn vrijlating door de Duitsers werd
ook hij in het bedrijf opgenomen.
Aart van 't Net trouwde in 1941
te Soest met Rengerlina van den
Berg (1917-2010), dochter van een
brandstoffenhandelaar uit Baarn.

Een van de auto's werd in de oorlog
'begraven' om vordering door de
Duitsers te voorkomen. Dat was
vermoedelijk de in 1939 aangeschafte moderne verhuishwagen van het merk
Diamond. Na de oorlog werd er wekelijks geadverteerd met 'A. van 't Net
& Zonen'. Vader en zoons bouwden het bedrijf in die naoorlogse periode
voortvarend uit. Het wagenpark breidde zich uit. Er werd een Thornycroft
verhuisauto aangeschaft. Ze hebben zich dan volledig gespecialiseerd in
verhuizingen, niet alleen in binnenland maar ook in het buitenland, zowel over
land als over zee. Daarnaast ook kantoorverhuizingen en opslag van inboedels.
En dat alles "tegen billijke tarieven en nette uitvoering". Het wagenpark werd
in de loop van de jaren drastisch uitgebreid en gemoderniseerd ►

Ford-T als vrachtauto, rechts Aart en links zijn
oudste zoon Jan Willem, uitladen zakken meel,
fotocollectie fam. Van 't Net.

Verhuisauto uit 1940-1945 met generator op
het dak, fotocollectie fam. Van 't Net.

De twee zoons, links Jan Willem en rechts Aart van 't Net, fotocollectie fam. van 't Net.

Jan Willem als oudste zoon mocht zijn rijbewijs halen en werd chauffeur. De jongere Aart moest het zonder doen, zijn vader was een zuinige man. Na overdag de verhuisklussen te hebben gedaan, ging hij 's avonds op de fiets langs de klanten om opdrachten binnen te halen. Pas op 54-jarige leeftijd haalde hij zijn rijbewijs en kocht een VW-kever.

Nieuwstraat 24 woonhuis Jan Willem van 't Net met loods, fotocollectie fam. Van 't Net.

De derde generatie aan het stuur

Jan Willem van 't Net overlijdt kinderloos. Vier zonen van Aart van 't Net werden geleidelijk in het bedrijf opgenomen: Aart (*1943) in 1965, Jan (*1950) in 1968, Bert (*1956) in 1974 en Robert (*1961) in 1981. Dit vijftal breidde in de loop der jaren de zaak verder uit.

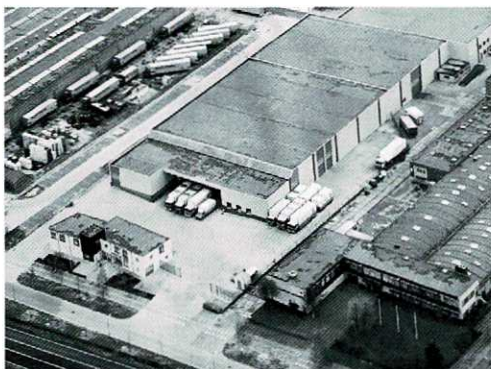
De verhuishwagen op de foto had een ruimte achter de cabine, met een deur en een raampje,

dat kon worden afgeschot. Veel particulieren hadden in die tijd nog geen eigen vervoer, zij konden dan met de verhuizers meerijden. Door de groei van het bedrijf nam niet alleen het wagenpark in omvang toe, maar ook de behoefte aan meer bedrijfsruimte. In 1968 werd er een aparte kantoorruimte in gebruik genomen aan de Schrikslaan 47. Deze bedrijfsruimte was ook al snel te klein. In 1972 werd er een opslagloods met kantoor gebouwd aan de Merelweg 3. Een mijlpaal was de nieuwbouw van een loods met kantoor in 1981 aan

de Nijverheidsweg nr. 20. Na zes jaar was ook het onderkomen aan de Nijverheidsweg al weer te klein. Er werd in 1987 een nieuw hoofdkantoor gebouwd aan de Koningsweg 24A te Soest. Later uitgebreid met kantoren en archiefopslag aan de overzijde op de Koningsweg 29A. Verhuizen deden ze vanzelfsprekend iedere keer zelf.

Kleine en grote klanten

Veel burgers, boeren en buitenlui uit Soest zijn wellicht in de afgelopen eeuw verhuisd met Van 't Net. Maar ook de koninklijke bewoners van paleis Soestdijk behoorden jarenlang tot de vaste klantenkring. Een van de laatste opdrachten voor het koningshuis was het vervoer van Italië naar Nederland, en plaatsing van het beeld van Juliana en Bernard in het park voor het paleis Soestdijk, ontworpen door de bekende beeldhouwer Kees Verkade. Een verhuizer maakt vaak vreemde dingen mee, niet allemaal geschikt om hier te vermelden. Twee voorbeelden. Er moest een vrouw verhuisd worden van Soest naar Soesterberg, een routineklus zo leek het. Maar toen de inboedel was ingepakt en klaar voor vertrek, zij de vrouw: "Ho, wacht even, mijn paard moet ook nog mee." Na weigering en enige discussie toch maar ruimte gemaakt voor het paard. Een ander verhaal was het 'kattenvrouwje'. Zo genoemd door de verhuizers vanwege de vele

Bedrijfsgebouw van Verhuisbedrijf A. van 't Net gevestigd aan de Nijverheidsweg 20, circa 1984.

Foto's Koningsweg 24A, fotocollectie fam. Van 't Net.

Koningsweg 29A, fotocollectie fam. Van 't Net.

Verhuizing overzee, fotocollectie fam. Van 't Net.

huisdieren die zij aantroffen, een huis vol katten, honden en zelfs kippen. Omdat alles te vies was om aan te pakken, zijn ze bij de bekende winkel "Waal zal 't wel hebben !!" eerst handschoenen gaan kopen en later thuis flink gedoucht (Dirk Waal had aan de Koninginnelaan 22 een ijzerhandel en was bekend door deze slagzin, redactie).

niet is geëmigreerd, verzorgt het verhuisbedrijf wel emigraties over de hele wereld. Zeecontainers met huisraad worden verscheept naar de meest vreemde bestemmingen. Moet het vervoer sneller, dat kan ook, dan worden luchtvaartmaatschappijen ingeschakeld.

Hoewel de grondlegger Aart zelf op het laatste moment

Juliana en Bernard voor Paleis Soestdijk, beeld van Kees Verkade

Naast de vele kleine particuliere klanten zijn er ook grote zakelijke contracten. Onder andere van het Ministerie van Defensie, verhuizingen van militairen in binnen en buitenland. Ook verscheidene Ministeries voor het wereldwijd verhuizen van ambassadepersoneel en grote bedrijven voor "Expats Services World Wide". Een grote klant was ook Foxboro, een Amerikaans bedrijf van meet- en regeltechniek, waarvoor meetapparatuur over heel Europa werd vervoerd (meer over Foxboro kunt u lezen in het vorige nummer van dit blad, redactie). Ook de omroepwereld in Hilversum behoort tot de vaste klanten. Met grote opdrachten door de vele samenwerkingsverbanden en fusies. Ook verzorgingshuizen behoren tot de klantenkring. Voor grote kantoren worden regelmatig interne en externe verhuizingen verzorgd, tot

1000 werkplekken toe. Een vaste klant is ook het Radio Philharmonisch Orkest en het Metropole Orkest. Elk weekend is er gespecialiseerd vervoer naar de bekende concertgebouwen in Nederland en de rest van Europa.

Naast de verhuizingen is ook inboedel- en archiefopslag een belangrijke rol gaan spelen. In geconditioneerde opslaghallen van 9000 m2 worden inboedels van particulieren, materiaal en archieven van bedrijven voor korte of lange tijd opgeslagen.

Tot slot

In de periode 1991-2004 zijn in de regio verschillende overnames gedaan. De dochters blijven onder eigen naam opereren. Inmiddels behoort het bedrijf dat honderd jaar geleden begon met een paard en wagen, tot de top-10 van Nederland. Bij familiebedrijven komt het nogal eens voor dat de eerste generatie de basis legt, de tweede generatie het uitbreidt en de derde begint met potverteren, waardoor het misloopt. Dat is bij Van 't Net zeker niet het geval, integendeel! De professionele uitrusting, het vakbekwame personeel, een adequate kantoororganisatie en het moderne wagenpark stellen Van 't Net BV in staat tot uitvoering van alle mogelijke verhuisdiensten. Blijft het bedrijf ook de volgende 100 jaar in de familie? De tijd zal het leren. Het eerste lid van de 4e generatie staat al wel op de loonlijst en een stamhouder in de 5e generatie is in juni 2014 geboren. ■

Foto het kwartet van 't Net, staand Aart, onder van links naar rechts Robert, Bert en Jan, fotocollectie fam. Van 't Net.

Herenmodezaak "Borgts" aan de Burgemeester Grothestraat

Verdwenen Soest:

Door René van Hal

Eind 2014 is Heren- en Damesmodezaak Wortmann aan de Burgemeester Grothestraat nummer 7 gesloten en is er een einde gekomen aan een periode van bijna 65 jaar dat op dit adres een modezaak was gevestigd. De herenmodezaak is in 1950 officieel gestart door mevrouw Wil Borgts-van Doorn. Pas in 1953 heeft René Borgts zelf de overstap naar de winkel gemaakt en was daardoor dagelijks betrokken bij de zaak. In de eerste jaren heeft hij zijn baan als verkoper bij Kreymborg in Utrecht aangehouden om financiële zekerheid te behouden. De heer en mevrouw Borgts hebben tot 1986 de herenmodezaak geëxploiteerd. Vanaf 1986 is de zaak voortgezet door Emile Wortmann, die het assortiment verbreedde met dameskleding, zoals hij dat ook al deed vanuit zijn zaak in Baarn. Met de sluiting van de modezaak is weer een stukje historie in de Soester winkelstraat afgesloten. Eind 2014 werd in

Burg. Grothestraat 7 circa 1930, rechts poseert de heer Honoré Borgts voor zijn kapperszaak.

de Soester Courant in de rubriek "Verdwenen Soest" al aandacht besteed aan de historie van de locatie Burgemeester Grothestraat. Dit naar aanleiding van een in de krant geplaatste foto van kapper Borgts uit het begin van de 20ste eeuw die op deze locatie een kapperszaak heeft geëxploiteerd.

Wat vooraf ging

In 1925 verwierf Honoré Emile Borgts het pand op de locatie Burgemeester Grothestraat op het moment dat hij de kapperszaak overnam van de heer Van Doornik. Borgts was daar al verschillende jaren assistent en had zijn vak goed geleerd. In de eerste jaren was er sprake van een herenkapsalon, met op het raam geschreven: "Scheren en Haarsnijden". Later werd de zaak uitgebreid naar een Dames- en Herenkapsalon en veranderde de aanduiding op het raam naar "Coiffeur". Het overlijden van Honoré Borgts in 1953 betekende ook het einde van de kapperszaak op deze plek, hoewel zijn vrouw daarna nog enige maanden de zaak open hield.

Al vóór de Tweede Wereldoorlog, in 1937, was mevrouw Borgts Sr., de vrouw van Honoré Borgts, begonnen met een eigen zaak, bekend onder de naam "Tricotagehuis". Hiervoor werd een winkelruimte ingericht links naast de kapperszaak en werd een deel van het woongedeelte van het pand daaraan opgeofferd. Naast tricotageartikelen werd het assortiment in de loop der jaren uitgebreid met dames- en meisjeskleding. Vanaf het moment dat de kapperszaak in de loop van 1953 gesloten werd, is de etalage ervan door mevrouw Borgts Sr. gebruikt om vanuit het "Tricotagehuis" japonnen te etaleren en werd de winkelruimte zelf gebruikt als magazijn. Eind februari 1962 is het "Tricotagehuis" opgeheven met daarvoor, zoals gebruikelijk in de branche, enkele weken "Opheffingsuitverkoop". ▶

Opening 1964

Opening 1964

Burg. Grothestraat 7 in de zestiger jaren van de 20ste eeuw

De herenmodespeciaalzaak in 1960 geopend

In 1960 besloot een van de zonen van Honoré Borgts een speciaalzaak in herenmodeartikelen te vestigen in de oorspronkelijke kapperszaak. Drie maanden lang werd hard gewerkt om de winkel in te richten alvorens deze in september 1960 feestelijk kon worden geopend. De eerste jaren was de heer René Borgts zelf nog werkzaam bij Kreymborg. Zijn vrouw had in de eerste jaren de dagelijkse leiding in de herenmodezaak.

De Soester firma's W. van Asch (aannemer), Chr. Cooman (installaties) en Joh. Van Schalkwijk (elektra) zorgden voor een deskundige verbouwing. De winkelbetimmering werd eveneens geleverd door een Soester firma, te weten L. Rademaker. Tijdens de verbouwing van de zaak moest ook mevrouw Borgts Sr. met haar tricotageartikelen wijken naar het dagverblijf, hetgeen zeker behelpen was.

De zaken gingen goed en na de sluiting van het naast gelegen "Tricotagehuis" heeft het dan ook niet lang geduurd alvorens de winkel werd uitgebreid. Eind april 1964 werd de vernieuwde en uitgebreide winkel heropend. Daarbij werd ook veel aandacht besteed aan de etalages, die ruim van opzet waren. De heer René Borgts gaf bij de heropening aan dat hij niet alleen in kwaliteit en prijs wilde concurreren, maar ook in voorraad en sortering. Hij durfde de concurrentie met de stad aan. Soest beschikte inmiddels over een grote diversiteit aan detailhandelszaken, waardoor een ritje naar de stad niet meer nodig was.

Nieuwbouwpand in 1968

De zaken bleven goed gaan. Het assortiment en de sortering breidden zich volop uit. De beschikbare ruimte werd te klein. De familie Borgts besloot tot een rigoureuze aanpak. Besloten werd het pand te slopen en een geheel nieuw pand te bouwen. Dit werd door de aannemers Van Asch en Smeeïng neergezet. Dat was voor de klanten wel 15 weken behelpen in een noodgebouw: een veel te kleine directiekeet. Maar net voor Sinterklaas 1968 kon de nieuwe zaak worden geopend. Bij de heropening werd opgemerkt dat Soest er opnieuw een zaak bij gekregen had die men zelfs in de grote stad met een kaars zou moeten zoeken.

Voor de familie Borgts zelf is het veel langer wat behelpen geweest in een directiekeet. Zij hadden daar als gezin tijdelijk hun intrek moeten nemen omdat ook hun woongedeelte afgebroken werd, maar dat hadden ze er graag voor over.

Opening 1960 van de herenmodezaak

Opening 1960 van de herenmodezaak

1986: Jos Wortmann mode continueert René Borgts mode

Na bijna 26 jaar samen de herenmodezaak te hebben gerund, besloot het echtpaar René en Wil Borgts de zaak over te dragen aan de al in Baarn gevestigde Jos Wortmann Mode. Het assortiment werd wat aangepast omdat Jos Wortmann iets meer vrijetijdskleding dan sportieve en klassieke kleding nastreefde en daarnaast een afdeling damesmode toevoegde. Op 1 juli 1986 werd de zaak overgedragen en werd 60 jaar familie Borgts op dit adres afgesloten. De herenmodezaak kreeg echter wel een nieuwe toekomst, totdat eind 2014 de zaak werd gesloten en op dat moment ook meer dan 60 jaar herenmodezaak afgesloten werd. ►

De heer en mevrouw Borgts

De heer en mevrouw Borgts-van Doorn hebben zich jarenlang ingezet om wat we noemen een stijlvolle en gerenommeerde herenmodezaak te exploiteren. Dat was niet alleen te zien in de uitstraling van de zaak (inrichting en assortiment) maar ook in de manier waarop ze met hun klanten omgingen. De klant werd met alle eerboden verwelkomd en geholpen. Doordat een in verhouding grote, vaste klantenkring was opgebouwd, konden zij, maar ook hun medewerkers, op een persoonlijke manier inspelen op de wensen van hun clientèle. Dit had ook zo zijn invloed op hetgeen werd ingekocht. Daarbij werd direct rekening gehouden met de wensen van hun klantenbestand, dat bij de overdracht aan Jos Wortmann uit ongeveer 3200 vaste en ook "geregistreerde" klanten bestond.

Het echtpaar kreeg samen drie kinderen, twee zoons (die thans in het buitenland wonen) en een dochter, die nog boven het winkelpand woont en daar haar eigen zaak heeft. Een praktijk voor Ayurvedische Massage en Guasha. De heer en mevrouw Borgts-van Doorn zijn inmiddels al weer enkele jaren geleden overleden. ■

Bronnen:

Berichten en advertenties in de Soester Courant

Reacties op de bijdrage over de "kapperszaak Borgts" in de rubriek Verdwenen Soest

Inbreng van de kinderen van de heer en mevrouw René Borgts.

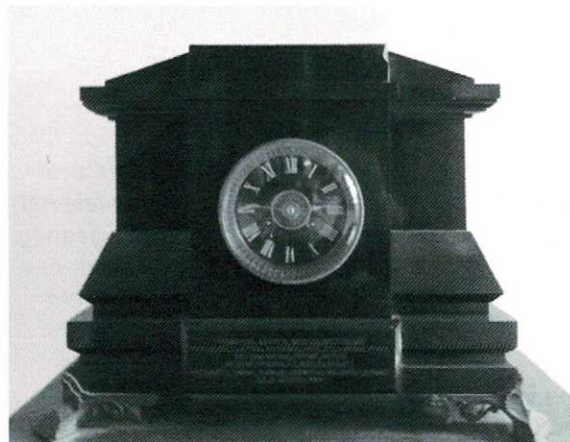
Advertenties uit de Soester Courant

Foto's van winkelopeningen: collectie familie Borgts.

De heer en mevrouw Borgts bij hun afscheid van de herenmodezaak in 1986

De klok van dokter Frans Kuijper.

De inscriptie op de klok luidt:
Francesco. Kuyper. medico.
doctissimo. per. octo. lustra.
medendi. arte. et. liberalitate. De
innumeris. optime. merito. rerum.
praeses. et. aediles. sutati. HOC.
grati. animi. pignus. lubentissime.
obtulerunt. A.R.S. MDCCLXXVI

Naar aanleiding van het artikel over dokter Frans Kuijper, gepubliceerd in het zomernummer 2014, geschreven door Gérard Derks, kregen we een reactie van de achterachterkleinzoon Adrie Kuyper.

Toen dokter Kuijper zijn 50 jarig jubileum als medicae docter mocht vieren, kreeg hij van de bevolking van Soest een bijzonder cadeau: een prachtige klok met inscriptie en het bijbehorende klokkenstel. Van de 50 jaar had hij er 44 in Soest gefunctioneerd, ook als gemeente geneesheer.

Na het overlijden van Frans Kuijper in 1877 is de klok aan een rondreis buiten Soest begonnen langs de nazaten met een medische opleiding. Na de Tweede wereldoorlog was de complete klok bij de achterkleinzoon Dr. Kuijper. Deze studeerde medicijnen aan de Universiteit van Utrecht en woonde op kamers aan een van de Utrechtse grachten. Op gegeven moment verhuisde hij naar een ander grachtenpand en nam zijn inventaris op een bakfiets mee. Nadat hij zijn ameublement en andere bezittingen via de trappen enkele verdiepingen omhoog gesjouwd had, was de klok aan de beurt. De klok, 35 kilo zwaar, werd netjes naar boven gebracht. Maar de fut was eruit toen het klokkenstel nog omhoog moest, en hij heeft toen deze zware decoraties maar langs de kade in het water laten zakken. De attributen zullen niet weggedreven zijn dus mogelijk komen ze bij dregwerkzaamheden nog een keer boven water.

Enkele jaren geleden besloot deze dokter Kuijper, toen wonende te Nijmegen, dat de klok toch weer in Soest thuishoort, bij de achterachterkleinzoon die op het oudste familiebezit woont. ■

Andries Stermerding

Soester verzetsmensen (2)

Door Jan van Steendelaar

Hij is belangrijk geweest voor de Leeuwengarde, de verzetsgroep waarvan hij in 1940 een van de oprichters was. Toch staat de naam van Andries Stermerding (1921-1942) uit Soesterberg en die van initiatiefnemer Flip Masselman (zie het vorige nummer van dit blad, bladzijde 36 en 37 redactie) merkwaardig genoeg niet op het Leeuwengarde-monument op een begraafplaats in de Rotterdamse wijk Crooswijk. Waarom alleen de namen van zes groepsleden erop vermeld staan, is niet duidelijk.

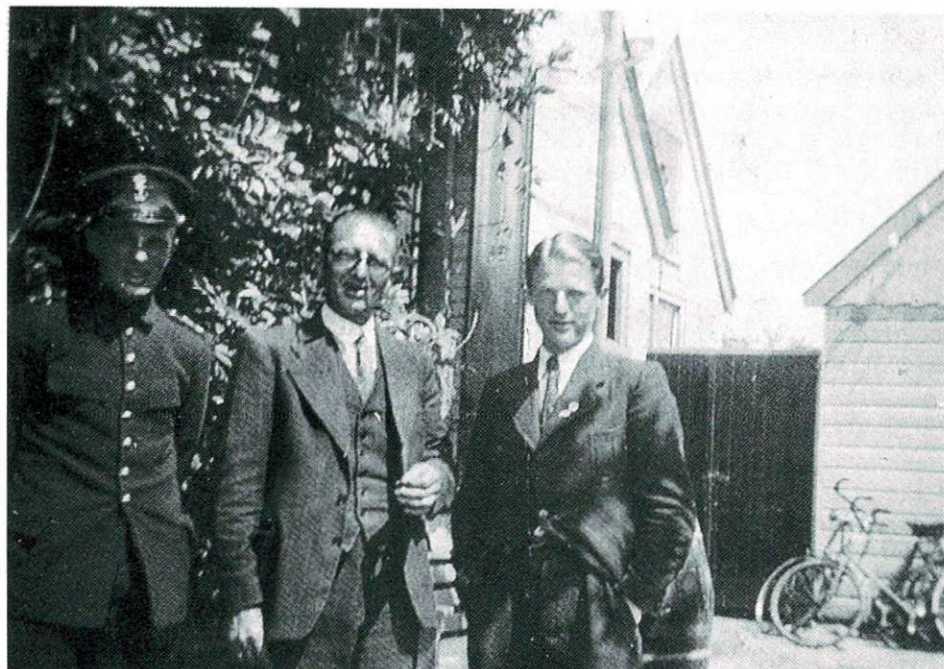
Zijn naam leeft in Soesterberg wel voort, want een van de straten op het industrieterrein Noord in zijn woonplaats Soesterberg, de Stermerdingweg, is naar hem vernoemd.

Andries was het vijfde kind van de acht van Willem Stermerding en Suzanna Hendrikse. Het was een vrolijke, vriendelijke jongen die op zesjarige leeftijd zijn moeder moest missen. Door haar overlijden op 32-jarige leeftijd bleef Willem Stermerding met acht kinderen achter. Andries was de beoogde opvolger van zijn vader, die een schildersbedrijf had. Hij was al jong zeer ondernemend. Op vijftienjarige leeftijd bijvoorbeeld belde hij aan bij een kapitale villa aan de Amersfoortsestraat en vroeg de verbaasde bewoner of hij het niet nodig vond dat zijn huis een schilderbeurt kreeg. Stermerding senior kreeg de opdracht.....

Toen Andries zijn rijbewijs had gehaald, kocht hij een oude, rode Harley Davidson, waarmee hij bij voorkeur over de smalle zandpaadjes van de Stompert scheurde. Soms nam hij een broertje of zusje achterop mee, wat voor hen een groot feest was.

Tijdens de mobilisatie gaf hij zich vrijwillig op bij de marine. Zijn gewichtig uitzijnde militaire buitenmodel uniform zorgde, blijkbaar omdat het onbekend was, voor verwarring in Soesterberg: luchtmachtmilitairen salueerden eerbiedig voor de toen zeventienjarige marinier derde klasse Stermerding.

Bij het uitbreken van de oorlog kwam een eind aan de mogelijk glanzende carrière bij de marine. Al spoedig na de capitulatie van Nederland op 15 mei 1940 werd hij benaderd door een oude bekende, voormalig hopman Philippus (Flip) W. Masselman (zie aflevering 1).

Andries Stermerding met zijn vader en jongere broer Wim (allen overleden), foto uit "Soesterberg en omgeving in de Oorlogstijd" van Dik Top 1995

De beroepsmatige relatie die Stermerding en Masselman hadden gehad bij de marine, bracht hen in het begin van de oorlog in Rotterdam, waar Stermerding brandweerman was bij het Gerechtshof, weer bij elkaar. Masselman vroeg hem mee te werken aan de oprichting van de Leeuwengarde, een van de eerste verzetsgroepen in Nederland. Voordat hij ermee instemde, wilde Stermerding weten hoe zijn vader erover dacht. Die gaf zijn zoon toestemming om het gevaarlijke verzetswerk te gaan doen.

Stermerding wierf een twintigtal leden waarmee in november 1940 in Rotterdam en Overschie de Leeuwengarde tot stand kwam. De doelstelling van de verzetsgroep was de bevrijding van Nederland van de Duitse overheersing en bij landingen van de Engelse troepen deze te helpen door met hen mee te vechten.

Bataljonschef

Andries kreeg van Masselman de opdracht een sabotagegroep op te richten met het doel Duitse objecten te vernietigen. Daarvoor werd hij benoemd tot bataljonschef, een functie die hij vervulde van november 1940 tot met 1941. ►

Van februari 1941 tot juni 1941 was hij ook in Den Haag actief. In maart vond daar een bespreking plaats om eventueel met een andere verzetsgroep, de Geuzengroep, te gaan samenwerken. De vergadering moest echter worden afgebroken nadat de deelnemers een seintje hadden gekregen dat het niet veilig was. Het is zeer waarschijnlijk dat daardoor ook het contact met de Geuzengroep verloren is gegaan, want van samenwerking is het nooit gekomen.

Intussen probeerde Stermerding overall militair geschoolde medestanders te vinden die ook Oranjegezind waren. Daarnaast organiseerde hij wapens en munitie. Zo verborg hij in een sloot langs de Nassaulaan in Den Haag een kist met tweeduizend geweerpatronen. Maar hij was vooral actief in Rotterdam waar de Leeuwengarde een plattegrond had gemaakt van de havens. Daarop stonden de munitiedepots en andere belangrijke militaire objecten nauwkeurig aangegeven, zodat de Engelsen deze zouden kunnen bombarderen. Ook was erop aangekruist waar militaire goederen waren verborgen. De plattegrond zou naar Engeland worden gebracht ter informatie aan de Geallieerden bij de voorbereiding van bombardementen. Na de arrestatie van Masselman op 21 augustus 1941 heeft Stermerding de tekeningen en ander belastend materiaal verbrand.

Hij was overigens niet alleen in Rotterdam actief. Samen met een kennis, Frans van den Acker (1917-1942), die vrijwillig als schipper in Duitsland had gewerkt, richtte hij de afdeling Arnhem van de Leeuwengarde op. Van den Acker deed dit waarschijnlijk als tegenprestatie voor het feit dat Stermerding hem na zijn vertrek uit Duitsland in Nederland aan een baan als ambtenaar had geholpen. Via Stermerding en een ander lid van de Leeuwengarde stond Van den Acker, die vooral spionagemateriaal leverde, in contact met commandeur Masselman. Alle andere gardisten kenden hun voorman enkel schriftelijk als hun leider, 'commandeur Ph. W.M'.

Stermerding had net als in Rotterdam van de havens in Arnhem een plattegrond klaar liggen met daarop gemarkeerd een scheepswerf, de Sachsen Weimar Kazerne en een brug. Ook deze plattegrond zou aan de Engelsen worden doorgespeeld. Dat is echter niet meer gelukt. Hij werd op 4 april 1942 gearresteerd, nadat de Duitsers zijn verloofde zo onder druk hadden gezet, dat zij hen vertelde waar hij verbleef. Hij werd naar het beruchte Oranje Hotel in Scheveningen en vervolgens naar Amersfoort overgebracht (het Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort, PDA). In november 1942 werd hij in een 'proces' door het Feldkriegsgericht in Utrecht drie keer ter dood veroordeeld voor sabotage, spionage en verzet tegen het Duitse militaire gezag. Een dag voordat op dinsdag 29 december 1942 het vonnis door een vuurpeloton op de

Leusderheide werd voltrokken, schreef hij een afscheidsbrief aan zijn familie. Daarin liet hij, gelovig mens die hij was, weten zijn dood in volle vrede te hebben aanvaard. Na de fatale schoten werden alle geëxecuteerden in een massagraf gestort. Op 5 januari 1943 kreeg de familie Stermerding schriftelijk bericht dat Andries was gefusilleerd.

In oktober 1945 werden de stoffelijke resten in het massagraf opgegraven en geïdentificeerd. Daarna werden ze herbegraven. Andries Stermerding vond zijn eeuwige rustplaats op de Algemene Begraafplaats in Zeist. Naast hem ligt Flip Masselman begraven. Met zijn lijflied besluit ik dit artikel over verzetsman Andries Stermerding uit Soesterberg. ■

Het leven is geen
vrede hier,
Geen
wapenstilstand
vragen.
Het leven is een
krijgsbanier,
Tot in Gods
handen dragen.

Een gildeboom en een gildelied al eeuwenlang verbonden via het teren van het Soester gilde.

Door René van Hal

Het jaar 2015 is voor de leden van het Groot Gaesbeeker Gilde of Sint Aechten Schuttersgilde van Soest een teerjaar. Een teerjaar wordt sinds de jaren '70 van de vorige eeuw om de vier jaar gehouden, in de periode tot 1926 varieerde de frequentie van eens in de twee jaar tot eens in de zeven jaar. Teren was en is een belangrijke en kenmerkende activiteit van alle gilden in Nederland. De teermaaltijden zijn daarbij beroemd dan wel berucht (afhankelijk van het oog van de beschouwer) in de geschiedenis van de gilden. Wat in Soest de gang naar en dans rondom de Gildeboom extra bijzonder maakt, is een gildelied dat al eeuwenlang een belangrijk en voor zover wij weten redelijk uniek onderdeel van de ceremonie uitmaakt. Ook in teerjaar 2015 is het trekken naar en dansen om de Gildeboom en het zingen van het eeuwenoude gildelied "Een Babyloontje" onderdeel van het uitgebreide programma van de jaarlijkse Gildefeesten eind augustus.

Historie van het Soester gilde

Op basis van historisch onderzoek wordt ervan uitgegaan dat het gilde in Soest tussen 1352 en 1356 moet zijn opgericht als schuttersgilde. Al in de 14^e eeuw is er sprake dat het gilde beschikt over eigen landerijen. De oudst bekende Caert dateert van 3 juni 1560. In het werk van Anthonius Matthaeus "De jure gladii", dat in 1689 te Leiden werd uitgegeven, wordt een afschrift van deze Caert/Charter gepubliceerd. In deze Caert worden de belangrijkste "regels" van het Soester gilde beschreven zoals doelstellingen, voorwaarden om lid te worden, de kerkelijke plichten, het Koningsschieten, landbeheer.

De belangrijkste historische gebeurtenissen alsmede de boekhouding van het gilde zijn vastgelegd in 2 oude gildeboeken die de periode bestrijken vanaf 1682 tot 1907. In recenter tijd is er sprake van een veel uitgebreider archief. De uit die gildeboeken af te leiden wisselende frequentie van teren zal te maken hebben gehad met de hoogte van de opbrengsten van de landerijen die door het gilde aan haar leden werden verpacht. Het feit dat er dus pas iets gevierd werd als er wat te verteren was, zegt genoeg over het belang van het teren en moet wel de belangrijkste verklaring zijn van het voortbestaan in een regio, waar nu geen schuttersgilden meer zijn. In de periode 1927 tot en met 1960 is niet geteerd. Een aantal keren is de opbrengst in contanten aan de leden uitbetaald door ouderman (voorzitter) en penningmeester, die dan een rondje langs de "autochtonen" maakten in ons dorp, dat in die decennia door een grote instroom van forensen sterk uitdijde.

Drie foto's van het "dansen" om de gildeboom in 1927, de foto's zijn gemaakt in de omgeving van de Korte Brinkweg.

Over het koningsschieten is behoudens de procedure niets bekend tot 1960, toen het koningsschieten in Soest is heringevoerd, na eeuwenlange afwezigheid.

De gang naar de gildeboom tijdens de teerdagen

In Soest staat al eeuwenlang een lindeboom, die bekend staat als de Gildeboom. De linde is volgens overlevering de nauwst met het leven van de mensen verbonden boom. Zeker op de boerenerven trof je veel lindebomen aan, omdat deze voor bescherming tegen de bliksem zouden zorgen. De lindeboom was in vroeger tijd ook de boom waaronder de rechtspraak plaats vond. Een lindeboom wordt gezien als symbool van kracht en standvastigheid. Uit de geschiedenis van Soest zijn vele voorvallen bekend waar de rechtspraak over geschillen plaats vonden onder de Gildeboom. Door de eeuwen heen zijn er verschillende bomen geplant als gildeboom, ter vervanging van een boom die was dood gegaan, of als de grond waarop de boom stond nodig was voor de aanleg van een weg en zelfs voor de aanleg van een spoorlijn (1898). De huidige Gildeboom is in 1952 geplant op de kruising Lange Brinkweg / Grote Melmweg (nabij de spoorbrug) in de directe nabijheid van de landerijen die het langst in het bezit van het gilde zijn.

Tot aan 1927 was er sprake van drie aaneengesloten teerdagen. In de Caert uit 1560 wordt vermeld dat deze zullen aansluiten op het koningsschieten op ►

Tweede Pinksterdag. In 1685 is echter al sprake van teren in eind september. Door de eeuwen heen zie je het moment verschillende keren wisselen. Wat we niet zien veranderen is het feit dat tijdens de teerdagen, nadat de gildeleden ter kerke zijn geweest en de H. Mis ter intentie van het gilde hebben bijgewoond, naar de gildeboom wordt getrokken. De gildeleden werden vooraf gegaan door trom en gildevlag/banier en in sommige gevallen ondersteund door viool en tuba, of andere in de afgelopen eeuwen gebruikelijke melodie-instrumenten. Al zingend trok men naar de boom en maakte daaromheen een zogenaamde reidans. Uit krantenberichten begin 20ste eeuw wordt duidelijk dat het zingen luidkeels was en dat de nodige drank werd meegevoerd. Vanaf de gildeboom werd de tocht voortgezet naar de herberg waar geteerd werd. Om de eetlust op te wekken en de waard de gelegenheid te geven zijn herberg/eetgelegenheid op te ruimen werd tijdens de middagen vaak nog een tocht/processie naar de gildeboom en door het dorp Soest gemaakt.

In het boek van de schrijver Jac. Van Looij "De wonderlijke avonturen van Zebedeus" wordt uitgebreid en op een bijzondere manier verslag gedaan van zowel optocht als het dansen om de gildeboom en het zingen van het gildelied in 1923. Het feit dat hij weliswaar inwoner van Soest was, maar niet hier opgegroeid en zeker geen gildelid geweest is, zullen er aan bijgedragen hebben dat de nodige dichtelijke vrijheden geslopen zijn in zijn beschrijving van dit ongetwijfeld in zijn ogen als "inboorlingen-traditie" te kwalificeren schouwspel. ►

Jac. Van Looy in zijn boek "De wonderlijke avonturen van Zebedeus".

De vierenveertigste dag

Dit is mijne Vinger,
En dit is mijne Duim,
Waar zou ze wezen?
Waar zou ze zijn?

Aldus verwoordde zich het wijsje van den bakker langs den eenzijds open weg dien onze held was gaande. Een tuinmansjongen zong het, klomp-klossend uit een koffiehuisje; een zwartgetande vrijster zong het, wijdbeens stappend in haar donkere rokken. Dan liep een gansche bende eensgezind, getooid met roodgebiesde petten als soldaten, in schettering en paukende muziek, die als een roesje met hen meevoer in de lauwe lucht en Zebedeus herkende al de instrumenten, al de glimmende figuren voor de bolle wangen, de drachtige, ten buik gedragen trom, de groote hoorn waarin de knaap geklonken liep als in een gulden boei van roem. Geloop of ergens brand was, was er komend; een boer kwam hard draven, schoor op een ploegpaard zittend met oranjedek en toonend breed in 't achterover hellen zijn dubbelborstig vest; notabelen stapten bewust; de kapelaan kwam aangepeddeld met zijn lage hoedje en liet zijn fiets omkantelen en stond er spillebeenig en met zilveren ruitjes op zijn schoenen bij een gladgeschoren raadsheer ijverig te vragen.

Dichtbij een grasplein postten zich de muzikanten om een lindeboom waarvan de stam door een oude driehoet was omzet. Een rei bedaagder dorpelingen had zich daar verzameld en maakte zich klaar om rond den boom te dansen. Dit is mijne, hieven zij hun vinger en, dit is mijne, hieven zij hun duim en lieten die dan weder naast elkander hangen. De vrouwen waren aangekleed met kostbare zijden bouwen en veelkleurige keursen en zilveren kasken hadden zij om 't hoofd, die hun de wangen als tot bloedens knepen.

De mannen, streng gestropdast, meestal luuster-zwàrt, droegen koteletjes bij hun stoere ooren; een flesch-hals stak er uit een jekker op. Dan bij het nooden van de koperen fanfare, schakelden zich ten leste hun knuisten, doch de mannebeenen bleven staken, wankel van bewegen.

Gedurende de teerdagen was in vroeger tijd in Soest een aparte verordening van kracht, waarbij werd afgesproken dat de politie niet zou optreden rondom het feest van de gildeleden. Toch werd af en toe de hulp ingeroepen wanneer er door de drank een "opstootje" ontstond. Evenzo zijn er anekdotes dat een te hulp geroepen en/of plichtsgetrouwe koddebeier, gedwongen door (een deel van de?) gildeleden, weer rechtsomkeert moest maken, soms onder achterlating van zijn kleren.

Het gildelied "Een Babyloontje".

De Soester gildeleden zongen tijdens de teerdagen uit volle borst en zeer luid zodat het in de wijde omgeving te horen was. Een van de gildelieden die nauw met het Soester gilde verbonden is betreft het lied "Een Babyloontje". De bekende folklorist Ter Gouw beschrijft in zijn boek Volksvermaken uit 1871 dat het Soester gilde ook wel "Babiloniëngild" werd genoemd, verwijzend naar het zingen van dit gildelied.

Er wordt door verschillende historici een verband gelegd tussen dit lied en de tragedie uit de Griekse Mythologie van Pyramus en Thisbe, een onmogelijke liefde tussen twee buurkinderen. Verschillende Nederlandse schrijvers en dichters hebben het verhaal in het Nederlands hertverteld (onder andere Vondel en Martinus Nijhof). In het boek Volksdansen in Nederland wordt het Soester gildelied getypeerd als een kettindans en wordt zelfs een historisch verband gelegd met het feit dat dit lied al rond 1700 een bekend boerenlied was.

Nog steeds wordt het gildelied "Een Babyloontje" tijdens de teerdagen gezongen en maakt het ook onderdeel uit van het vaste repertoire van de Soester Boerendansgroep.

Tekst Gildelied "Een Babyloontje"

*Een babyloontje - vol van verstande
Voordat de zon en de maan onderging
Hier is mijn vinger, daar is mijn duim
Vingerling, oh duimeling
Ik wou dat ik bij mijn liefje stong
Waar zal ze wezen, die schoonste uitgelezen
Waar zal ze zijn, die allerliefste mijn*

Teren in 2015

Tijdens het programma van de Gildefeesten 2015 is het teren weer een bijzonder onderdeel. Op zaterdag 22 augustus zullen de gildeleden samen met het gildekorps, de Soester Boerendansgroep en de Eemlander Blaaskapel optrekken naar de gildeboom en daar gaan dansen. Een van de liederen zal zeker het gildelied "Een Babyloontje" zijn. Naast de uitvoering op de oude wijze met als begeleiding een accordeon, zullen ook andere arrangementen worden uitgevoerd door de muzikanten, waaronder de tamboers en hoornblazers van het Soester gildekorps. ■

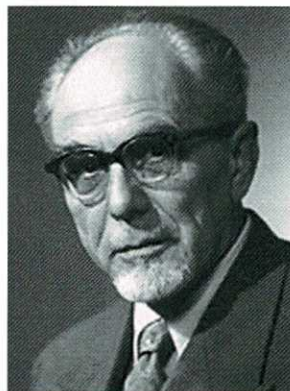
Geraadpleegde Literatuur:

- Folkloristisch Woordenboek van Nederland en Vlaams België door K. ter Laan (1949)
- De Gilden van Soest door E. Heupers (1960)
- De Volksvermaken door Jan ter Gouw (1871); blz. 514-515
- De Wonderlijke Avonturen van Zebedeus door Jac. Van Looy (1925)
- De Volksdans in Nederland van Dr. Elise v.d. Ven – ten Bonsel en D.J. van der Ven (1942); blz. 65-67).
- Soest in de zeventiende en achttiende eeuw door G.J.M. Derksen en W.A. Heurneman (2010); blz. 151-165.
- Soest, Hees en De Birk van de achtste tot de zeventiende eeuw door Jan H.M. Hilhorst en Jos G.M. Hilhorst (2001); blz. 168-188.
- "De jure gladii" van Anthonius Matthaeus (1689); blz. 332-226.
- Manuscript van Ds. Bos(predikant in Soest van 1847-1892) van zijn historisch onderzoek over Soest. Op de blz. 334 – 344 wordt het Sint Achten Schuttersgilde beschreven, zijnde een van de Soester verenigingen.

Joan Collette (1889-1958)

Beeldende Kunstgeschiedenis in Soest en Soesterberg (2).

Door Ton Hartman

Joan Colette

Een kunstenaar waarnaar u tevergeefs zult zoeken in het standaardwerk van de plaatselijke beeldende kunst. Toch is zijn werk nog prominent aanwezig in Soesterberg en wel in het Cenakel aan de Amersfoortsestraat 18. Nu heeft Joan Collette nooit in Soest(erberg) gewoond en dat zal de reden zijn dat hij niet in het Soester kunstlexicon opgenomen is.

Joan Nicolaas Coenraad Collette werd geboren te Delft, zijn vader was generaal-majoor der artillerie. Na de HBS gaat Joan de onderwijzersopleiding volgen. Zijn verdere opleidingen had hij in Amsterdam genoten: de "Rijksnormaalschool voor Teekenonderwijzers" en die van "Kunstnijverheid"

en ook nog de "Rijksakademie voor Beeldende Kunsten". Hij was een leerling en ook vriend van Jan Toorop, net als Toorop bekeerde Colette zich tot het rooms-katholieke geloof. Het vormde voor hem een inspiratiebron en daarom was het niet verbazend dat hij een werkverband aanging met de kunstwerkplaats van Jos Cuypers te Roermond. Erg langdurig is deze samenwerking echter niet geweest (vijf jaar), waarschijnlijk waren er wat strubbelingen ontstaan. Volgens de bronnen was hij een allround kunstenaar, bedreven als graficus, grafisch ontwerper, illustrator, monumentaal kunstenaar, kunstschilder, glasschilder, wandschilder, tekenaar, vervaardiger van mozaïek en boekbandontwerper.

Zijn eerste contact met Soesterberg betrof niet het artistieke vlak: hij was getuige bij de doop van het kind van een vriend, in de RK Carolus Borromeuskerk aan de huidige Rademakerstraat. Die vriend was Huib Hoste: een Belgische architect die mede door de Eerste Wereldoorlog in Nederland verbleef. Huib Hoste is bekend geworden als de architect van het Belgenmonument in Amersfoort. Hij woonde met zijn echtgenote te Zeist in huize "Duijnrove" en kerkte blijkbaar in Soesterberg. Ze hebben tenminste drie 'Hollandsche kindjes' gekregen, bij de oudste was de bekende edelsmid Brom de doopgetuige (dit kind is waarschijnlijk te Utrecht gedoopt). Het tweede kindje, het was inmiddels oorlog, werd

Het Cenakel te Soesterberg, foto Jan de Mos

bijgestaan door de peter en meter huisarts Raymond de Beir en echtgenote Maria Brekman. De Beir was huisarts en kunstliefhebber te Antwerpen en bij de val van deze stad naar Nederland gevlucht. Zijn werk als arts kon hij voortzetten in de vluchtelingenkampen rond Soesterberg. Het derde kindje, zoon Robbrecht Marie Pierre Jean Franciscus Hoste, gedoopt op 27 juli 1917, kreeg dus Joan Collette als peetoom en ene Pauline Day als peettante. Collette is op 19 november 1915 te De Bilt gehuwd met Petronella Henrica Maria Antonia Coebergh (1892-1962) en ging in Blaricum wonen. Uit dit huwelijk zijn vijf kinderen geboren: drie dochters en twee zoons. Al in 1916 was er een tentoonstelling van zijn werk samen met Gustave de Smet (ook een Belgische vluchteling) in de "Villa Mauve" te Laren. Na de Blaricumse periode heeft hij een kortere tijd in Roermond gewoond. Tenslotte was Nijmegen zijn 'echte' woonplaats waar hij meer dan 30 jaar vertoefd heeft.

Productief is Joan Collette wel geweest, bij zijn overlijden werd geschat dat hij meer dan 50 kerken voorzien heeft van muurschilderingen, ramen en mozaïeken. Daaronder dus de fresco's die in het Cenakel zijn aangebracht rond 1940. Fresco's zijn muur- of plafondschilderingen die op de nog natte kalklaag ►

zijn aangebracht. Bij verschillende fresco's heeft Collette gelukkig de naam van de uitgebeelde figuur verwerkt in de schildering; zeker nu de heiligenkennis afneemt heeft hij een vooruitziende blik gehad. De 'roze' zusters (genoemd naar de kleur van hun habijt) hadden deze fingerwijzing vast niet nodig. De zusters van de "Congregatie van de Dienaressen van de Heilige Geest van de Altijddurende Aanbidding" namen hun taak serieus en wilden zo min mogelijk gestoord worden. Maar ook hier had het geloofsverval zijn consequenties, het Cenakel (avondmaalzaal) werd overgedragen aan het Kontakt der Kontinenten. Opmerkelijk is dat in het boek "Geschiedenis en Architectuur Soest" met geen woord gerept wordt over de wandschilderingen. Zal dat verband gehouden hebben met de beperkte toegankelijkheid vanwege de constante bidstonde die er tot de sluiting van het klooster was? Toen de zusters in 1999 verhuisd waren, heeft Jan Visser in zijn beruchte column in de Soester Courant wel enige aandacht aan het Cenakel besteed. Hij heeft de naam van Joan Collette genoemd en dat is volgens het digitale archief van de Soester Courant de enige treffer. Volgens Visser mag er vanaf 1999 twintig jaar lang niets aan het Cenakel verbouwd worden, maar wij hopen dat dit artikel ertoe bijdraagt dat de fresco's ook daarna bewaard blijven.

De fresco's van Soesterberg

Entree kloostergebouw Cenakel, links het fresco "Pinksteren".

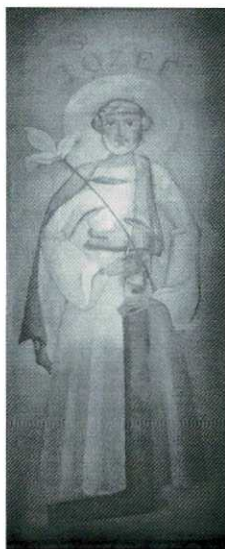
Op de voorzijde ziet u de voorstelling "Pinksteren": het neerdalen van de Heilige Geest. U ziet centraal in het midden Maria in haar lichtblauwe gewaad, daarover later iets meer. Maria wordt geflankeerd door de twaalf apostelen

S. Michael

S. Raphael

S. Jozef

S. Joachim

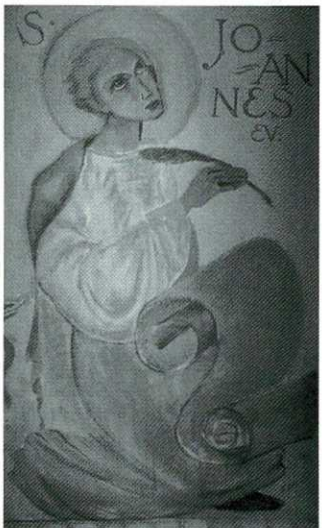
met boven hun hoofden het heilige vuur, ook daalt de Heilige geest neer in de gedaante van een duif. Van de twaalf apostelen zijn de twee centrale figuren eenvoudig te herkennen, aan de rechterhand van Maria (dus links voor de kijker) zien we de evangelist Johannes. In de Bijbel wordt beschreven dat Johannes als laatste het evangelie geschreven zou hebben, daarmee implicerende dat Johannes nog erg jong geweest zou zijn tijdens de laatste dagen van Jezus. Hij wordt daarom altijd baardloos afgebeeld. Rechts van Maria zien we natuurlijk Petrus met de sleutels van de hemelpoort. Zoals bekend mag zijn had de apostel Judas Iskariot zelfmoord gepleegd, maar in de week voor Pinksteren werd Mattias ingeloot om twaalf apostelen te behouden. De letters **EMITTE SPIRIT VMTVVM** staan voor de tekst **ZEND of STORT UW HEILIGE GEEST UIT**. In de rechterhoek heeft Joan Collette zijn werk gesigneerd, daaronder heeft hij ook nog geschreven **ora pro auctore** wat ongeveer betekent: bid voor de auteur [kunstenaar], zou hij daarmee doelen op de tijdsomstandigheden? Deze wandschildering bevindt zich niet in de kapel maar in de entree van het kloostergebouw. De wandschilderingen zijn in de loop van 1940 aangebracht, andere bronnen schrijven over 1946.

Hemelsblauwe of puddingroze religieuzen?

De oprichter van de missiecongregatie "Gezelschap van het Goddelijk Woord", oftewel "Societas Verbi Divini" afgekort tot SVD, was Arnold Janssen. Aan hem is in het huidige "Kontakt der Kontinenten" een groot glas-inloodraam gewijd. In eerste instantie waren het alleen missionarissen, ►

S. Anna

S. Joannes ev.

maar al gauw richtte hij ook nog twee congregaties voor zusters op. De eerste congregatie werd de "Missiezusters van de H. Geest" genoemd. Deze 'blauwe' zusters werden ook daadwerkelijk uitgezonden naar de verre missielanden. De andere congregatie waren slotzusters die de naam "Dienaressen van de H. Geest van de Altijddurende Aanbidding" kregen, deze 'roze' zusters dienden voor de geestelijke ondersteuning van de andere paters en zusters zorg te dragen. De laatste groep heeft dat tot de eeuwwisseling volgehouden in Soesterberg.

De individuele heiligen

In de voormalige kapel bevindt zich nog een achttal fresco's voorstellende heiligen. Het zijn:

- **S. Michael:** de aartsengel wordt vaak met zwaard afgebeeld.
- **S. Raphael:** ook dit is een aartsengel
- **S. Jozef:** de (pleeg)vader van Jezus, de linkerhand rust op een nogal grote winkelhaak, daarmee zal zijn beroep en verbondenheid met de timmermannen aangeduid worden. In zijn rechterhand een bloeiende lelie, het symbool voor kuisheid. In Soest(erberg) leefde zijn naam nog voort in het gesloopte verenigingsgebouw St. Jozef en in het St. Joseph gesticht dat nu Museum Oud Soest huisvest.
- **S. Joachim:** de grootvader van Jezus, hoewel hij kinderloos zou zijn, wordt hij wel als de vader van Maria gezien. De herdersstaf is herkenbaar als zijn attribuut.
- **S. Anna:** de moeder van Maria. De oudste vernoeming in Soest is ongetwijfeld het nog steeds bestaande Sint Annagilde, bekend als de verpachtende partij van het stukje erfpachtgrond onder de voormalige dorpsschool aan de Eemstraat.
- **S. Joannes Evangelist:** afgebeeld als schrijver met de ganzenveer en de papierrol. Naast hem

de gifbeker met daaruit de slang. De legende is dat Joannes een gebed over de gifkelk uitsprak, waarna de slang tevoorschijn kwam en hij het overige vocht kon opdrinken. Hij zou de enige apostel zijn die een pijnloze dood heeft gehad. Het missiehuis St. Jan in Soesterberg en de H.Joannesparochie zijn wel de bekendste afgeleide namen in Soest.

- **S.Maria Magdalena:** afgebeeld met een vaas, daarin zou zich mirre of balsem bevinden.

- **S.Theresia:** gezien de duif boven haar hoofd zou dit de H. Theresia van Avila moeten zijn, de andere H.Theresia (van Lisieux) wordt vaak met rozen afgebeeld. Welke Theresia model gestaan heeft voor de naamgevers van de St. Theresiaschool is niet bekend. De toenmalige straatnaamcommissie heeft bij de keuze van de naam Sint Theresiastraat zich dat ook afgevraagd. Er is door de protestants-christelijke raadsfractie nog aangedrongen op het neutrale Theresiastraat.

- **S.Vinc. AP:** Sint Vincentius a Paulo, zal afgebeeld zijn als groot voorbeeld voor de missiewerkers. Tegenwoordig zal de afbeelding van een priester met een kind als minder geslaagd worden beschouwd. Natuurlijk is elk geval van misbruik teveel, maar zoals het nu soms voorgesteld wordt dat elke priester in de fout is gegaan, is zwaar overtrokken. Vincentius a Paulo zelf was een priester die dicht bij de armen en behoeftigen stond. Ook Soest heeft zijn Vincentiusvereniging gekend.

De foto's van de fresco's zijn door medewerking van mevrouw Bunschoek beschikbaar gesteld door het Kontakt der Kontinenten, waarschijnlijk zijn deze gemaakt door Wim Lanser. De doopgegevens zijn beschikbaar gesteld door wijlen Wil Polman-Lensink en Hans Zijlstra. De overige gegevens zijn verkregen van Margreet Janssen Reinen "Regiokunst, een levend lexicon", pastor Wies Sarot van de Willibrordparochie, Jan Derix met zijn boek "Brengrers van de Boodschap" en via internet. ■

S.Maria Magd.

S.Theresia

S.Vinc: aP.

Gezondheidszorg in Soest (5)

Dokter H. Koppeschaar en A.M.C. van de Ven Sauveur

Door Ton Hartman

De initiator van deze serie over de Soester(bergse) huisartsen, dokter Kuijpers (1929-2014), vormde samen met zijn echtgenote een 'artsenechtpaar', enkele andere artsenechtparen in Soest waren de echtparen Schutte en Overbeek. Maar aan het begin van de 20ste eeuw was er al een artsenechtpaar in Soest actief, misschien wel een van de eerste artsenechtparen in Nederland. Alom bekend is dat Aletta Jacobs de eerste vrouwelijke arts in Nederland was, zij was in 1877 afgestudeerd in Groningen.

Anna Maria Clasina van de Ven Sa(u)veur (1865-1924) heeft haar dubbele achternaam te danken aan haar grootvader, deze heeft de familienaam

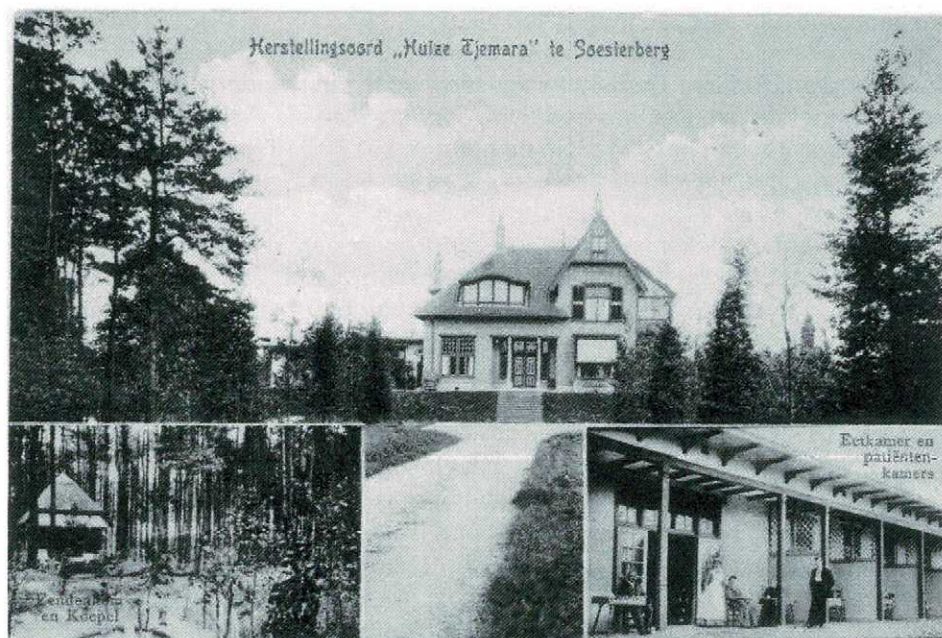

Toen het artsenechtpaar Koppeschaar-Van de Ven Sauveur ruim 100 jaar geleden dit gebied aankocht zal de vegetatie weinig anders geweest zijn, foto Ton Hartman

van zijn vrouw voor de zijne geplaatst (populair in die tijd, bijvoorbeeld Gallenkamp Pels). Zij ging studeren in Leiden, daar behoorde ze tot de eerste, kleine lichte dames die de studie afrondde. Op 24 april 1891 werd zij bevorderd tot arts.

Herman Koppeschaar (1866-1932), zoon van een chemicus, studeerde medicijnen in zijn geboortestad Leiden en werd tot arts bevorderd op 29 mei 1891. Nog geen maand later was hij al benoemd tot officier der gezondheid 2de klasse in het Oost-Indië leger. In 1900 belandt hij als geneesheer te Pekalongan en sticht er op verzoek van de rietsuikerfabrikanten een kliniek voor de inheemse bevolking.

Anna en Herman Koppeschaar huwen op 11 augustus 1892 te Rotterdam, Anna's geboorteplaats, maar zij staat alleen voor de ambtenaar van de Burgerlijke stand, want hij (Herman) stuurt een volmacht. Daarna vertrekt ook zij naar Oost-Indië om aan de slag te gaan, hij als officier in Malang, zij voor de genees-, heel- en verloskundige praktijk. Zij leidt daar Javaanse vrouwen op tot vroedvrouw. ►

In opdracht van het echtpaar Koppeschaar uitgegeven prentbriefkaart waarop zij hun etablissement „Tjemara” als herstellingsoord aanprijzen

Een bekend Indisch;
Medicus overleden.

Foto uit het "Bataviaasch
nieuwsblad" van 5 april
1932

Soest of Soesterberg?

Zij zijn het eerste artsenechtpaar dat zich in Soest vestigt. In oktober 1908 koopt Koppeschaar circa zes hectare bosgrond aan de Soesterbergsestraat van de gemeente Soest, ter stichting van een sanatorium. Daarbij eist de gemeente dat er binnen twee jaar een of meer woningen worden gebouwd. Dezelfde maand nog verschijnt er een advertentie waarop aannemers kunnen inschrijven voor de bouw. Het ontwerp is van de architecten Van Essen & Van Zeggeren uit Harderwijk, volgens het Nederlands Architectuur Instituut is dit duo maar van één ander gebouw bekend. Er wordt een mooi landhuis gebouwd dat de naam "Tjemara" krijgt, ongetwijfeld geïnspireerd op hun Indonesische periode, Tjemara vertaald is dennenboom. De eerste vermelding van

bewoning is februari 1909. Verder wordt er een boerderij gebouwd, die je als vakantiewoning kon huren. Het echtpaar begint met een klein particulier herstellingsoord, of er een specialisatie was is niet duidelijk. Zij komen voor op de gemeentelijke lijst van medici van 1910.

In november 1911 zou Tjemara een gesticht voor zenuwlijders zijn, maar niet voor Jan met de pet. Het was bedoeld voor 'intellectuelen' die er voor een klein bedrag konden herstellen. In de periode 1911-1914 maakte Herman Koppeschaar deel uit van de gemeenteraad van Soest.

Mogelijk was het 'ziekenhuis' niet zo'n groot succes en zochten ze wat anders. We zouden nu hun werk kunnen omschrijven als een oude variant van "Artsen zonder Grenzen". Eind april 1913 komen ze terug van een missie van zes maanden in de eerste Balkanoorlog, het is frappant hoe divers de kranten daarover berichten. Het Algemeen Handelsblad van 30 april bericht dat er te hunne huize te Soesterberg hulde werd gebracht door een groot gedeelte van de 5000 inwoners van Soest, Soestdijk en Soesterberg. Het

GEVRAAGD tegen 1 Mei te
Soest, nabij Station Soesterberg,
een flinke Keukenmeid,
genegen ook huiswerk te verrichten.
Adres: Mevr. KOPPESCHAAR, Her-
tog Hendriklaan, Baarn.

echtpaar werd toegesproken door notaris Prillewitz (van hem is niet bekend dat hij in de gemeenteraad gezeten zou hebben) wegens ontstentenis van de burgermeester. Ook G.H. Veenstra sprak namens "Soest Vooruit" en collega H.P. Schoonenberg [Schoonenbeek]

Uit de Gooi en Eemlander van 6 februari 1909

als collega. Dokter Koppeschaar sprak waarschuwende woorden dat ook Nederland goed voorbereid moest zijn met een geneeskundige dienst voor een komende oorlog, achteraf bekeken realistische woorden. Mevrouw Koppeschaar dankte het comité "Ambulance Montenegro" dat voor de geldmiddelen gezorgd had. Volgens de krant "Nieuws van de dag" van 28 april was de ontvangst op station Soesterberg (Soestduinen) en wel door de burgemeester C.J.W. Lothe van Doelen Grothe, en waren wethouder Van Klooster en raadslid Foeken van de partij.

Het artsenechtpaar in Montenegro, in het midden op de voorste rij: H. Koppeschaar, geheel rechts mevr. A.v.d. Ven Sauveur

Na een korte periode in de villa Tjemara vertrok Herman begin augustus 1913 weer naar Servië, volgens de krant zou zijn vrouw volgen.

Maar eind 1914 is het doek voor het echtpaar Koppeschaar betreffende Soest gevallen, de pas benoemde burgemeester J.A.A.H. de Beaufort gaat de villa Tjemara bewonen, en op 6 juni 1915 is er een grote uitverkoop. Zij vertrekken naar Hilversum, waar hij zich weer bezighoudt met de oprichting van de "Heideheuvel" en "Bosch en Duin", ook verpleeginrichtingen. De inzet is al minder hoog, de instellingen zijn bedoeld voor de 'middenstand'. In de Eerste Wereldoorlog heeft het echtpaar nog zes maanden in Parijs gewerkt. De laatste bekende woonplaats is Wassenaar. In beide plaatsen is hij nog actief geweest als arts. Na het plotseling overlijden van zijn vrouw hertrouwt Herman in 1928 met zijn schoonzuster, die weduwe is. Herman zelf overlijdt na een lang ziekbed en zijn stoffelijk overschot wordt per trein overgebracht naar Westerveld bij Driehuis, waar het gecremeerd wordt. Na afloop van deze plechtigheid spreekt de (stief?)zoon nog enkele woorden, er was door ons niet eerder van hem vernomen in de archieven. ■

H. KOPPESCHAAR †

In den ouderdom van 65 jaar is te Wassenaar overleden de heer H. Koppeschaar, rustend geneesheer.

De verassing is bepaald op aanst. Dinsdag na aankomst van trein 11 uur 41 halte Driehuis Westerveld.

Uit Het Vaderland van 11 maart 1932

Evacuatie van Soester inwoners in de Meidagen van 1940 naar Andijk

Evacuatie van Soester inwoners in de Meidagen van 1940 naar Andijk

Onze collega's van het Poldermuseum Andijk zijn hun jaarboek 2016 aan het voorbereiden. De heer Jaap van de Gruiter wil een artikel schrijven over de opvang van evacuees in de Meidagen van 1940. Hij heeft al gevonden dat de patiënten van sanatorium Zonnegloren in 'bollenschuren' in de voormalige gemeente Andijk zijn ondergebracht. Nu is zijn vraag of wij daar iets meer van weten?

In het jubileumboek "De Zon klimt hoger" over 25 jaar Zonnegloren, verschenen in 1952, wordt er het volgende over geschreven: *Toen begon de oorlog en bezetting. De Mei-dagen waren voor de patiënten dagen van grote spanning. Ver van huis, gescheiden van hun gezin, hulpeloos in bed of op ruststoel, moesten ze afwachten wat er nu met hen en met Zonnegloren zou gebeuren. Voor de artsen en het verplegend personeel waren het dagen van bijzonder grote zorg, zij droegen immers de verantwoordelijkheid voor de zieken. Toen kwam het bevel: evacuatie; een deel van de patiënten zou naar Noordwijk vertrekken, een ander deel naar Andijk. Het allernodigste werd ingepakt in een koffer, soms slechts in een kussensloop, en toen zaten de zieken maar te wachten wanneer ze vervoerd zouden worden. Het is geen vrolijke dag geweest, die dag van vertrek; men wist: het is hier niet veilig meer,*

Foto mei 1940, de bollenschuur waar de patiënten van Zonnegloren opgenomen waren

maar zou het ginds wel veilig zijn? Een lange en vermoeiende reis volgde, naar Noordwijk of Andijk, en gedurende die reis was er uiteraard ook niet veel rust en overheerste de spanning en de onzekerheid. Toen men in Zonnegloren was wilde men weg, en toen men van Zonnegloren weg was wilde men terug. Zoals een der patiënten destijds schreef: "Wat hebben we dikwijls naar Zonnegloren terugverlangd toen we in Andijk op onze strozakken lagen in de ongeschilderde houten kribben. Toen we dagen achtereen moesten blijven in de bollenloods, waar de ratten rondliepen, en waar we voor de zeven spinnen die we 's avonds doodden, 's morgens zeven andere terugvonden. Hoe dikwijls hebben we niet gedacht aan de luxe van vork en mes in Zonnegloren, toen we in "Bloemenlust" maar een mes hadden met zijn tweeën, waarmee we én onze boterhammen én ons ei moesten verorberen. Als we iemand spraken die in de buurt van Soest was geweest, vroegen we meteen of Zonnegloren er nog stond, of het niet in gebruik was genomen en of we er misschien gauw weer naar toe konden gaan. Wat waren we blij toen we hoorden dat alles daar in goede staat verkeerde en dat Zonnegloren in orde gebracht werd om ons te ontvangen..."

De evacuatie heeft maar 14 dagen geduurd, maar dat was dan ook meer dan genoeg, en het is vooral aan de activiteit van de penningmeester en de steun van de commissaris van de Koningin te danken geweest, dat men zo spoedig weer over een gaaf sanatorium de beschikking had. Op de bevolking van het sanatorium had de evacuatie nauwelijks invloed, wel op een aantal patiënten wier toestand was verergerd.

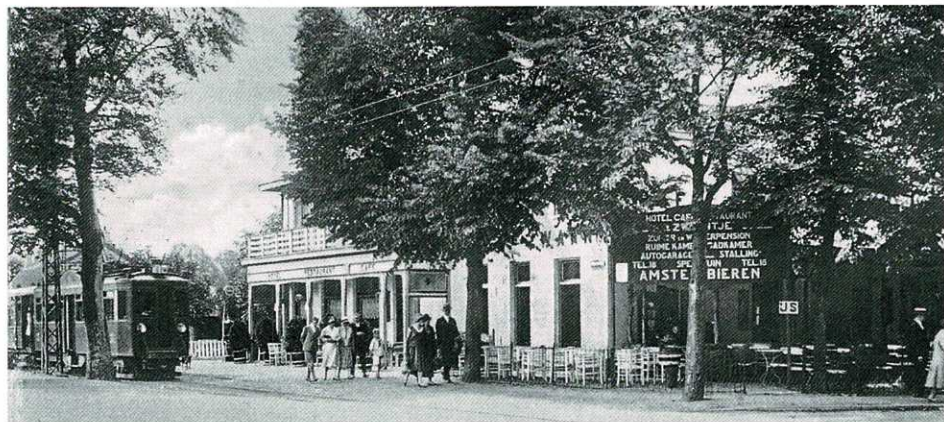
Al met al klinkt het niet erg positief, maar dat valt het gemeentebestuur of de bevolking van Andijk niet aan te rekenen. Op het laatste moment was de plaats van bestemming van de evacues van Soest gewijzigd, op het gemeentehuis van Soest kwam op 9 mei bericht binnen dat bij een eventuele evacuatie de bevolking over de volgende plaatsen verdeeld moest worden: Enkhuizen 736, Venhuizen 1400, Bovenkarspel 1064, Grootebroek 1850, Wervershoof 1800, Westwoud 805, Hoogkarspel 1720 en Andijk 625 personen. Naast de patiënten van Zonnegloren zijn er dus ook andere inwoners van Soest naar Andijk gebracht, in het project "Mondelinge Geschiedenis" vertelt Piet Vonk (1926-2010) dat zij vrijdags 10 mei te horen kregen dat ze de volgende dag naar station Baarn moesten lopen. Vandaar met de trein naar Noord Holland. De familie Vonk werd ondergebracht bij vrachtrijder Bultsma, deze heeft de familie na een dag of vier/vijf weer teruggebracht met zijn vrachtauto.

Weet u meer van de evacuatie naar Andijk, dan graag contact met Jaap van de Gruiter tel. 06-51257823 of via e-mail jlvdgruiter@hetnet.nl of via de redactie van "Van Zoys tot Soest": ton.hartman@telfort.nl ■

Aanwinsten voor de geschiedschrijving van Soest en Soesterberg (5)

Ton Hartman

De historische vereniging Soest / Soesterberg verkrijgt verschillende documenten. In deze rubriek, die zeker niet volledig is, worden sommige giften wat nader beschreven.

- Van de heer Moolenaar uit Zeist mochten wij een prentbriefkaart van hotel 't Zwaantje ontvangen. Nu zijn er van dit etablissement vele verschillende prentbriefkaarten in omloop, doch deze variant is niet te vinden in de Soester beeldbank. De kaart is vanuit Soest verstuurd naar "Bergschenhoek" op 23 augustus 1943 door J. v. Driel en J. Egberts. Verdere tekst ontbreekt maar de familie Jeronimus zal wel weten waaraan zij deze kaart te danken heeft. Wanneer de foto van de prentbriefkaart gemaakt is valt niet met zekerheid te zeggen maar het lijkt tegen de jaren 30 van de vorige eeuw. Het is zomerdag, het modebeeld lijkt daarop en het bordje 'ijs' verwijst niet naar winterse omstandigheden. Dat het hotel onder telefoonnummer 18 bereikbaar is geeft wel aan dat de telefoon nog geen gemeengoed was.
- Van de heer W.D. Passenier kregen wij zijn persoonlijke belevenissen van de Tweede Wereldoorlog. In die tijd was hij met zijn ouders woonachtig aan de Wilhelminalaan 16b. Fragmenten zijn al verwerkt in het artikel van Richard de Mos over de bevrijding en de daarop volgende tragedie te Soestdijk (gepubliceerd in het winternummer 2013, 34 jrg. nr. 3 blz. 20 t.m.24).
- Het Laetitia archief, een omvangrijk archief dat nog geïnventariseerd moet worden. ■

Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Opgericht 8 mei 1980

De leden van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen.

Voor nadere informatie kunt U met de contactpersonen overleggen, te weten:

Genealogie:	Wim Routers	routers@xmsnet.nl	035-6010169
Mondelinge geschiedenis:	Wim de Kam	wpdekam@kpnmail.nl	035-5880048
Commissie ruimtelijke kwaliteit:	Gérard Derks	gjm.derks@chello.nl	026-3644051
Evenementen commissie:	Hanneke Roskam	hanneke@roskam.nu	035-6018750
Contact Museum Soest	Cees Vos	ceesjvos@casema.nl	035-6021008
Wergroep Soesterberg	Coby van Esseveld	histversoesterberg@gmail.com	0346-353150
Redactiecommissie	Piet van Elteren, Dick van Fulpen & Ton Hartman		
Redactie-adres	Ton Hartman, Birkstraat 109, 3768 HD Soest		035-7851770
Layout	Menno Zweers (Omslag Wim Routers)		

De contributie per jaar:

€ 20,00 voor leden in Nederland - € 35,00 voor leden in het buitenland - € 35,00 voor het bedrijfsleven - Betaling contributie op rekeningnummer NL66RABO0359902235

Losse oude nummers: Verkrijgbaar bij het redactieadres Leden € 2,50 Niet leden € 5.00

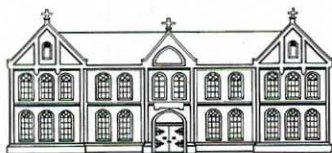
Copyright - Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Indien niet anders aangegeven komen de afbeeldingen uit de collectie van de HVS en/of uit het Gemeente Archief Soest

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg. Redactie en bestuur zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aangeboden kopij en beeldmateriaal.

Volgende editie verschijnt september 2015
Zie www.hvsoest.nl voor meer informatie

**HISTORISCHE VERENIGING
SOEST/SOESTERBERG**

**Historische vereniging
Soest/Soesterberg
www.hvsoest.nl
Steenhoffstraat 46
3764 BM Soest**

Drukwerk verzorgd door:

PRACTICUM
www.practicum.nl